

Skriftlig redegørelse

(Redegørelsen er optrykt i den ordlyd, hvori den er modtaget).

Redegørelse af 7/10 20 om samarbejdet i Arktis.

(Redegørelse nr. R 3).

Udenrigsministeren (Jeppe Kofod):

1. INDLEDNING

Formålet med redegørelsen er at orientere Folketinget om Kongeriget Danmarks konkrete indsatser i Arktis siden sidste redegørelse med særligt fokus på det internationale arktiske samarbejde. Redegørelsen er samtidig en årlig redegørelse for gennemførelsen af Kongerigets Arktiske Strategi 2011-2020. Redegørelsen ligger således i forlængelse af tidligere redegørelser fra 2011-2019 om det internationale arktiske samarbejde. Aktiviteter, der relaterer sig til forholdet mellem Danmark og henholdsvis Grønland og Færøerne, behandles i regeringens årlige redegørelse om rigsfællesskabet (R 12/2020). Der er samtidig taget højde for, at regeringens redegørelse om udvalgte internationale organisationer, herunder det nordiske samarbejde (R 10/2020), også behandler emner, der har relation til samarbejdet i Arktis.

Dette års arktiske redegørelse er den sidste, der afgives med henvisning til den nuværende arktiske strategi. Regeringen forventer sammen med Naalakkersuisut i Grønland og landstyret på Færøerne at offentliggøre en ny arktisk strategi i starten af 2021 gældende for perioden frem til 2030. Hensigten med den nye arktiske strategi er – i tråd med den tidligere strategi – at udstikke en samlet og langsigtet vision for, hvor og hvordan Danmark, Grønland og Færøerne i fællesskab skal lægge kræfterne i det regionale og internationale arktiske samarbejde. En vision for hvordan Arktis skal udvikle sig på længere sigt, og som fortsat baserer sig på principperne i Ilulissat-erklæringen, herunder at løse eventuelle uoverensstemmelser og overlappende kontinentalsokkelkrav i Arktis gennem forhandlinger og med forankring i folkeretten.

Arktis har siden starten af 2020 – som resten af verden – været markant påvirket af den globale COVID-19-pandemi. Befolkningerne i de arktiske regioner har i mange tilfælde været særligt sårbare, f.eks. på grund af utilstrækkelig adgang til sundhedsydelse, mangelfuld infrastruktur m.m. I en offentlig tilgængelig rapport¹ fra Arktisk Råd fra juni 2020 analyseres COVID-19's betydning for de arktiske egne. COVID-19 har også påvirket arbejds gange og aktiviteter i en række arktiske fora, herunder Arktisk Råd, hvor møder er blevet afholdt virtuelt, ligesom flere arrangementer om Arktis er blevet aflyst eller udsat.

For at styrke det arktiske samarbejde internt i rigsfællesskabet afholdtes »Arktisk Dialogmøde« for tredje gang den

29. november 2019, hvor embedsmænd fra Danmark, Grønland og Færøerne drøftede fælles arktiske prioriteter. Mødet blev afholdt i Tórshavn.

1.1 Danmark, Grønland og Færøernes arktiske strategi for 2021-2030

Kongerigets nuværende arktiske strategi udløber ved udgangen af 2020. Regeringerne i Danmark, Grønland og Færøerne er i fællesskab ved at udarbejde en ny strategi for 2021-2030. Som led i forberedelsen af strategien arbejdes der med bred inddragelse af offentligheden og relevante nøgleaktører for at skabe debat og få inspiration til strategiens indhold. En række aktiviteter er blevet gennemført i foråret 2020, mens andre planlagte aktiviteter desværre er blevet udskudt eller på anden vis påvirket af COVID-19-pandemien. Udenrigsministeren, Naalakkersuisoq for Udenrigsanliggender og Energiområdet og Landsstyremanden for Udenrigsanliggender og Kultur har alle deltaget i denne inddragelsesproces. Den arktiske strategi er løbende blevet drøftet under møder mellem udenrigsministeren og sine kollegaer i Grønland og Færøerne, herunder senest ifbm. udenrigsministerens besøg til Nuuk og Tórshavn i hhv. slutningen af august og starten af september 2020.

I juni 2020 blev der afholdt et møde for parlamentarikere fra Folketinget, Inatsisartut og Lagtinget, hvor de havde mulighed for at diskutere arktiske emner og komme med indspil til strategien. Mødet skulle have været afholdt i Ilulissat i marts 2020, men måtte omdannes til et virtuelt møde (afholdt i juni 2020) pga. COVID-19-pandemien. Herudover er der planlagt en række aktiviteter i efteråret 2020, hvor der bl.a. vil være fokus på at få involveret unge og studerende i en debat om fremtidens Arktis.

Indtil videre arbejdes der med følgende overordnede visioner, som forventes at danne rammen om strategien: Et fredeligt og sikkert Arktis, et tillidsfuldt regionalt og internationalt samarbejde, mennesker i centrum, bæredygtig økonomisk udvikling, beskyttelse af natur, miljø og klima samt øget viden og forskning om Arktis. FN's verdensmål for bæredygtig udvikling forventes at udgøre en naturlig referenceramme for strategien.

1.2 Fortsat stigende geopolitisk interesse for Arktis

Temperaturen i Arktis stiger to-tre gange hurtigere end på kloden som helhed. Det medfører voldsomme ændringer i de naturgivne forhold og dermed levevilkårene i Arktis og har store globale konsekvenser i form af f.eks. havstigninger og en øget stormagtsinteresse for regionen. Klimaændringerne skaber en ny kommerciel og geostrategisk virkelighed i takt med, at Arktis bliver mere tilgængelig. Der opstår således nye økonomiske muligheder, f.eks. i form af nye sejlruter og udvinding af naturressourcer. Udviklingen kan dog på samme tid skabe nye udfordringer.

Der er en ny sikkerhedspolitisk dynamik i regionen. Uenigheder og konflikter med udspring i andre dele af verden kommer også til udtryk i Arktis. De arktiske stater øger deres militære tilstedeværelse i regionen, herunder bl.a. med

¹ https://oarchive.arctic-council.org/bitstream/handle/11374/2473/COVID-19-in-the-Arctic-Briefing-to-SAOs_Public-Release.pdf?sequence=3&isAllowed=y

sigte på suverænitetsbevarelse, overvågningsopgaver samt civile opgaver såsom bl.a. redningsoperationer. Det gælder navnlig Rusland, der er i færd med en markant udbygning og konsolidering af de militære kapaciteter langs landets lange arktiske kyst. Forsvarets Efterretningstjeneste vurderer, at Rusland opfatter sin arktiske kystlinje som den mest sårbare flanke. For Rusland er dette især en trussel mod landets strategiske nukleare kapaciteter, hvoraf en stor del er forankret ved Kolahalvøen. Forsvarets Efterretningstjeneste vurderer, at den russiske udbygning af militære kapaciteter primært er defensiv, men i stigende grad rummer elementer, der kan anvendes til offensive operationer. Endelig har Rusland generelt øget øvelsesaktiviteten i Arktis, ligesom også USA og Storbritannien i maj 2020 afholdt fælles øvelse i Barentshavet, som var den første af sin slags siden midten af 1980'erne.

Kina udviser i stigende grad interesse for Arktis og beskriver sig selv om en »nær-Arktis-stat«. Kina tænker langsigtet og strategisk, og det skal Danmark, Grønland og Færøerne være opmærksomme på. Indtil nu har kinesisk militær aktivitet i Arktis været meget begrænset, men det kinesiske forsvar øger aktuelt sin viden om regionen, ligesom visse civile aktiviteter potentielt kan have sikkerhedspolitiske implikationer eller tjene militære formål. Samtidig er Kina en vigtig økonomisk samarbejdspartner. Kinas og andre ikke-arktiske staters interesse for regionen er i udgangspunktet velkommen i mange sammenhænge og kan til stadighed bl.a. understøtte bæredygtig økonomisk udvikling og forskningsaktiviteter. Det er dog afgørende, at det foregår i overensstemmelse med internationale spilleregler og med blik for de arktiske staters særlige rolle, samt at interessen ikke leder til potentielle sikkerhedsrisici.

USA har også styrket sit civile engagement i Grønland og militære engagement i Arktis og Nordatlanten, bl.a. med genetableringen af 2nd Fleet og investering i isbrydere. Fra amerikansk hold følger man nøje Ruslands styrkelse af sine militære kapaciteter i Arktis og ikke mindst Kina, som i stigende grad ses som en geopolitisk rival også i Arktis. Danmark, Færøerne og Grønland hilser det styrkede amerikanske engagement i Arktis og Nordatlanten velkommen. USA er Kongerigets nærmeste allierede og udgør sammen med NATO-medlemskabet fundamentet for vores sikkerhed. Det gælder også i Arktis. Det er positivt, at USA har åbnet et konsulat i Nuuk, har allokert midler – ca. 83 mio. kr. – til civile samarbejdsprojekter i Grønland og lægger op til et tættere samarbejde med Færøerne. Samtidig har NATO større fokus på Nordatlanten og Arktis i takt med den generelt øgede geostrategiske interesse og militære tilstedeværelse i regionen.

Samlet set er Kongerigets og de øvrige arktiske staters målsætning om lavspænding blevet yderligere udfordret det sidste år. Det er nødvendigt for Danmark, Færøerne og Grønland at forholde sig proaktivt og realistisk til den nye geostrategiske virkelighed og de udfordringer, den medfører. Det er fortsat en afgørende prioritet at arbejde for et godt og konstruktivt internationalt samarbejde, herunder gennem Arktisk Råd, baseret på Ilulissat-erklæringens forpligtelser og principper om fred, dialog og målsætning om lavspænding. Det er i den forbindelse helt afgørende, at alle lande overholder de fælles spilleregler. Samtidig vil Kongeriget søge at fremme den sikkerheds- og forsvarspolitiske dialog med partnere og allierede om udviklingen i regionen.

En række af ovenstående emner bliver behandlet i en rapport fra Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS) om sikkerhedspolitiske dynamikker i Arktis. Rapporten blev lanceret af DIIS i juni 2020 med deltagelse af udenrigsministeren

samt Naalakkersuisoq for Udenrigsanliggender og Energiområdet og Landsstyremanden for Udenrigsanliggender og Kultur. Tilsvarende blev flere geopolitiske spørgsmål med tilknytning til Arktis drøftet i forbindelse med den amerikanske udenrigsminister Mike Pompeos besøg i København i juli 2020. Udenrigsministeren havde inviteret Grønlands Naalakkersuisoq for Udenrigsanliggender og Energiområdet og Færøernes Landsstyremanden for Udenrigsanliggender og Kultur til at deltage i mødet vedrørende Arktis, og der blev dagen forinden afholdt et særskilt koordinationsmøde vedr. Arktis mellem de tre rigsdele. I øvrigt var det første gang i rigsfællesskabets historie, at denne praksis for inddragelse og involvering af Grønland og Færøerne blev anvendt ifbm. et udenrigsministerbesøg fra USA. På mødet blev det fælles ønske om øget dialog og samarbejde, eventuelt i form af et strategisk partnerskab, bl.a. drøftet.

2. INTERNATIONALT SAMARBEJDE OM ARKTIS

Blandt de arktiske stater er der enighed om at fastholde en dialog om konkrete arktiske problemstillinger både mellem staterne og inden for de etablerede arktiske fora. Kongeriget har løbende dialog og konsultationer på embedsmandsniveau med arktiske stater og observatørstater. Der har siden sidste redegørelse været gennemført bilaterale arktiske konsultationer med Rusland i september 2019. Udenrigsministeren aflagde 13. og 14. august besøg i Norge og havde i den forbindelse et program i Tromsø i den arktiske del af Norge sammen med sin norske kollega Ine Eriksen Søreide. Besøget inkluderede et besøg i Arktis Råds sekretariat, rundbordsdiskussion med eksperter om klimaforandringer, bæredygtig økonomisk udvikling og Arktis fra et globalt perspektiv samt et møde med unge om fremtiden i Arktis. Udenrigsministeren havde inviteret Grønland og Færøerne med til besøget, og Grønlands Selvstyre var repræsenteret i Tromsø.

2.1 Arktisk Råd

Arktisk Råd er det primære forum for drøftelse af arktiske spørgsmål. Sikkerhedspolitik er undtaget fra Arktisk Råds mandat. Kongeriget har en klar interesse i, at det arktiske samarbejde er fast forankret i en multilateral ramme. I dialog med repræsentanter for regionens oprindelige folk og med deltagelse af en række observatørstater og organisationer samarbejder de otte arktiske stater om en lang række emner, herunder miljøbeskyttelse, natur, klima, sundhed, marint samarbejde og bæredygtig økonomisk udvikling i Arktis. Island har i perioden 2019-2021 formandskabet for Arktisk Råd med fire overordnede prioriteter: 1) det arktiske marine miljø 2) klima og grøn energi 3) befolkningen i Arktis og 4) et stærkere Arktisk Råd. Efter Island overtager Rusland formandskabet. Kongeriget deltager i Rådets arbejde som én delegation med løbende forudgående koordination mellem de tre rigsdele.

Samarbejdet i Arktisk Råd udmøntes af seks arbejdsgrupper, der gennem arbejdsprogrammer og ministermødernes erklæringstekster modtager deres mandater: 1) Arctic Monitoring and Assessment Programme (AMAP), der leverer videnskabeligt baserede vurderingsrapporter om arktiske miljø- og klimaforhold; 2) Arctic Contaminant Action Programme (ACAP), der understøtter konkrete forureningsindsatser i Arktis; 3) Emergency Prevention Preparedness and Response (EPPR), der samarbejder om forureningsproblematikker (f.eks. oliespild), eftersøgning og redning, det nukleare be-

redskabsområde samt naturkatastrofer; 4) Protection of the Arctic Marine Environment (PAME), der samarbejder om beskyttelsesstrategier for og bæredygtig udvikling af marine arktiske områder; 5) Conservation of Arctic Flora and Fauna, der samarbejder om arktiske biodiversitetsforhold (CAFF); og 6) Sustainable Development Working Group (SDWG), der udvikler redskaber, som kan styrke en bæredygtig økonomisk, social, kulturel, miljømæssig og sundhedsmæssig udvikling med respekt for oprindelige folks rettigheder. Arbejdsgrupperne skal samtidig bidrage til at opfylde FN's verdensmål på det arktiske område. Grønland varetager rollen som delegationsleder i CAFF og SDWG, mens Danmark varetager delegationsledelsen i de øvrige grupper. Det islandske formandskab har udpeget en marin koordinator, der på tværs af arbejdsgrupperne skal koordinere indsatsen for det arktiske havmiljø, herunder arbejdsgruppernes bidrag til en regional handlingsplan for marint affald i Arktis. Trods COVID-19-pandemien er arbejdet i Arktisk Råd fortsat gennem virtuelle møder m.m. Det 12. ministermøde i Arktisk Råd afholdes den 19.-20. maj 2021 i Reykjavik, Island.

2.2 Forebyggelse af ureguleret fiskeri i Det Arktiske Ocean

Den 2. oktober 2018 var Naalakkersuisut vært for underskrivelse af en internationalt bindende aftale, der skal sikre, at der ikke fiskes på det åbne hav i Det Arktiske Ocean, før der er tilstrækkelig videnskabeligt grundlag for et bæredygtigt fiskeri. Aftalen er indgået mellem de arktiske kyststater (Canada, Kongeriget Danmark for så vidt angår Grønland og Færøerne, Norge, Rusland og USA) og fem større aktører på fiskeriområdet (EU, Island, Japan, Kina og Sydkorea). Aftalen træder i kraft, når alle ti parter har afsluttet deres ratifikationsprocedure. Kongeriget Danmark, for så vidt angår Grønland og Færøerne, deponerede sin godkendelsesskrivelse den 18. februar 2020. For indeværende udestår alene Kinas ratifikation. Parterne er begyndt at forberede implementeringen af aftalen i regi af en midlertidig videnskabelig koordinationsgruppe (Provisional Scientific Coordinating Group PSCG). Koordinationsgruppen blev etableret ved et regeringsmøde i maj 2019 i Ottawa og holdt sit første møde i Italien i februar 2020.

2.3 EU

Arktis står fortsat højt på dagsordenen i EU – både hos EU-institutionerne og medlemsstaterne. Det blev understreget i efteråret 2019, hvor Arktis var et prioriteret politikområde i programmet for Finlands EU-formandsskab.

Arktis blev drøftet blandt EU's udenrigsministre på det uformelle Gymnich-udenrigsministermøde i august 2019. Her var der generel enighed om, at EU bør styrke sit engagement i Arktis. Det blev bekræftet på møde i Udenrigsrådet i december 2019, hvor Rådet vedtog rådskonklusioner om EU's Arktispolitik. Her anmodede medlemsstaterne Europa-Kommissionen og Den Høje Repræsentant om aktivt at implementere EU's Arktis politik med udgangspunkt i deres fælles meddelelse fra 2016. De blev også opfordret til at iværksætte en proces med henblik på opdatering af politikken og fortsat rapportere om udviklingen til medlemsstaterne på regelmæssig basis. Europa-Kommissionen har på den baggrund iværksat en offentlig konsultation, hvor alle interessenter opfordres til at komme med indspil til, hvordan EU kan styrke sit engagement i Arktis.

Herudover blev der i oktober 2019 afholdt en EU-Arktis-konference i Umeå, Sverige, hvor en bred vifte af repræsen-

tanter fra civilsamfundet, virksomheder, regeringer og EU-institutionerne deltog. Drøftelserne på konferencen fokuserede bl.a. på klimaforandringer, bæredygtig økonomisk udvikling, oprindelige befolkningers vilkår og den stigende geopolitiske interesse for regionen.

2.4 Arktisk samarbejde i nordisk regi

Nordisk Ministerråds arktiske samarbejdsprogram »Nordisk Partnerskab for Arktis« for perioden 2018-2021 har bæredygtig udvikling i Arktis som det overordnede formål. Der sker med afsæt i fire hovedtemaer: »Peoples«, »Planet«, »Prosperity« og »Partnerships«. Sigtet med programmet er at skabe en klarere forbindelse til globale processer som 2030-agendaen og FN's verdensmål. Kongeriget Danmark har under sit formandskab for Nordisk Ministerråd i 2020 drevet dette arbejde videre. I 2020 omfatter det arktiske samarbejdsprogram en åben pulje på 6,8 mio. kr. samt en (lukket) pulje for politiske prioriteringer (i alt godt 2 mio. kr.).

3. SPECIFIKKE INDSATSOMRÅDER

3.1 Bæredygtig økonomisk udvikling

I forbindelse med arbejdet med Kongerigets kommende arktiske strategi vil det blive undersøgt, om eksisterende finansieringsmuligheder i nationalt, regionalt og internationalt regi er tilstrækkelige til at fremme investeringer og økonomisk udvikling i Arktis. I en ekstern konsulentrapport om virksomhedsfinansiering fra 2018 blev det bl.a. anbefalet at styrke indsatsen for unge entreprenører i Arktis. På den baggrund er der i foråret 2020 iværksat en innovationskonkurrence. Konkurrencen skal samle unge iværksættere på tværs af den arktiske region. Begge disse initiativer er konkrete bidrag til at fremme bæredygtig udvikling for befolkningerne i Arktis.

På is- og vandområdet medfører klimaforandringerne en øget afsmeltning af Indlandsisen i Grønland. Det betyder, at store mængder af ferskvand bliver tilgængelig. Eksport af is og vand fra Grønland er et eksempel på, hvordan rigsfællesskabet kan understøtte en bæredygtig økonomisk udvikling. Med et stigende globalt behov for rent drikkevand er smeltet vandet en bæredygtig naturressource, som Grønland kan drage nytte af til at diversificere og styrke erhvervet og skabe nye arbejdspladser. Kommerciel udnyttelse af is og vand er et område i høj udvikling, og der er stigende interesse for det unikke grønlandske vand. De første tilladelser er allerede tildelt. For at tiltrække nye selskaber, som kan udnytte potentialet, afdækker Naalakkersuisut i samarbejde med GEUS løbende, hvilke nye lokaliteter, der kan udnyttes.

3.2 Forsvarets opgaveløsning i Arktis

Forsvarets hovedopgaver i Arktis er militært forsvar af Grønland og Færøerne samt overvågning og suverænitetsbevarelse. For Grønlands vedkommende er det tillige at varetage opgaver på havmiljøområdet og opgaver inden for eftersøgning og redning (Search and Rescue (SAR)) i Kongerigets ansvarsområde. Desuden varetager Forsvaret gennem sin tilstedeværelse i og omkring Grønland og Færøerne også opgaver på vegne af andre myndigheder og fungerer som støtte til det civile samfund i Grønland og på Færøerne, herunder fiskeriinspektion. Derudover støttede Forsvaret i foråret 2020, efter anmodning, de grønlandske myndigheder med beredskabsplanlægning ifm. COVID-19.

i) Forsvarsforlig og Arktis-aftalen

I Aftale på Forsvarsområdet i perioden 2018-2023 (Forsvarsforliget) indgår punktet »Et relevant forsvar i Arktis«, hvoraf det fremgår, at Arktis-aftalen fra december 2016, der styrker overvågning, kommando, kontrol og kommunikation samt operative indsatser i Arktis, videreføres. Flere af Arktis-aftalens anbefalinger er fortsat under implementering. Derudover indeholder forliget en række områder, hvor indsatsen i Arktis styrkes i samarbejde med Grønland og Færøerne, herunder etablering af en frivilligstyrke i Grønland, der skal bidrage til at løse Arktisk Kommandos opgaver, samt en styrket evne til at overvåge aktiviteter under vandoverfladen. Fokus er på at skabe øget overvågning og tilstedeværelse samt styrke det internationale samarbejde om opgaveløsningen i Arktis. Derfor ønsker regeringen at disponere 1,5 mia. kr. til anskaffelse af en række kapaciteter til at styrke Forsvarets opgaveløsning i Arktis og Nordatlanten (»Arktis-kapacitetspakke«) med særligt fokus på overvågning og tilstedeværelse i området. Overvejelserne om, hvilke kapaciteter der skal indgå i kapacitetspakken, sker under inddragelse af en række interessenter, herunder Grønland, Færøerne og USA. Det vil i sidste ende være op til forsvarsforligskredsen at beslutte, hvilke konkrete kapaciteter der skal indgå i Arktis-kapacitetspakken.

Miljøoprydningen i Grønnedal strækker sig over en årrække og foregår i tæt dialog med de grønlandske myndigheder. Erfaringerne fra projekterne ventes at kunne komme Grønland og andre lande med tilsvarende olieforureninger i arktisk klima til gode; eksempelvis planlægger Forsvarsministeriets Ejendomsstyrelse at gennemføre en international konference om temaet i 2021, som opfølgning på en tilsvarende konference i 2018.

ii) Internationalt samarbejde

Forsvarsministeriet arbejder tæt sammen med de øvrige otte arktiske stater gennem hhv. Arktisk Råd-arbejdsgruppen Emergency Prevention Preparedness and Response (EPPR) og Arctic Coast Guard Forum (ACGF). EPPR formandskabet fortsættes i perioden 2019-2021 af en dansk repræsentant fra Forsvarsministeriet, og Kongerigets delegation ledes af en repræsentant fra Forsvarskommandoen. Igennem EPPR samarbejder Forsvarsministeriet tæt med de øvrige stater og repræsentanter for oprindelige folk og en række observatørstater og organisationer om akutte forureningsproblematikker (f.eks. oliespild), eftersøgning og redning, det nukleare beredskabsområde samt naturkatastrofer. Især eftersøgning og redning og samarbejdet på det nukleare område er under udvikling, og samarbejdet på disse områder er udbygget med bl.a. oprettelsen af en ekspertgruppe på det nukleare område. Forsvarsministeriet har gennem EPPR fokus på styrket international koordinering og samarbejde på de nævnte områder. Det sker blandt andet via et intensiveret samarbejde med observatører til Arktisk Råd. Forsvarsministeriet og Forsvaret arbejder løbende på at sikre tæt koordinering mellem EPPR og ACGF, da der er et udpræget emnesammenfald.

Arktiske spørgsmål drøftes også inden for rammerne af det nordiske forsvarssamarbejde (NORDEFKO) og har bl.a. ført til etablering af et samarbejde mellem de nordiske landes forsvar om arktisk vintertræning. En prioritet for det danske formandskab af NORDEFKO i 2020 er yderligere at styrke den forsvarspolitiske og militære dialog og videndeling mellem de nordiske lande om forhold i Arktis. Herudover arbejdes der under formandskabet på at sikre fortsat amerikansk engagement i de store nordiske luftmilitære øvelser Arctic

Challenge Exercise, som næste gang afholdes i 2021 under norsk ledelse.

3.3 Kommunikationskapacitet i Arktis

Effektive kommunikationsformer er en forudsætning for den økonomiske udvikling i Arktis og for den socio-økonomiske udvikling, herunder indsatsen for at søge at begrænse affolkningen af landområderne. Efter at spørgsmålet om forbedret kommunikationskapacitet tidligere har været drøftet i en taskforce, er der nu i Arktis Råd blevet udnævnt en særlig repræsentant, som skal have en dialog med Arctic Economic Council med henblik på, at arktiske behov tilgodeses i forhold til telekommunikation. Såvel Danmark som Grønland har udnævnt en repræsentant til den følgegruppe, som skal etableres til støtte for den særlige repræsentant.

3.4 Klima

På grund af en række mekanismer i klimaet forstærkes klimaforandringer ved polerne i forhold til resten af kloden. Temperaturen i Arktis er steget mere end dobbelt så hurtigt som det globale gennemsnit, og de seneste fire år (2016-19) har været de varmeste år i Arktis, siden målingerne begyndte omkring 1900.

I Arktisk Råd er samarbejdet om monitorering og vurdering af klimaændringerne samlet i AMAP-arbejdsgruppen med indspil og samarbejde med bl.a. CAFF. I 2019 udgav AMAP en ny rapport (Arctic Climate Change Update 2019), der dokumenterer og underbygger konklusioner fra tidligere udgivelser. AMAP fremhæver blandt andet, at afsmeltningen fra Indlandsisen og mindre gletsjere i Arktis bidrog med ca. 1/3 af den globale havstigning i perioden 1992-2017.

FN's klimapanel, IPCC, udgav i september 2019 en sær-rapport om hav og is. Rapporten beskriver en række markante ændringer i klimaet i Arktis. Havisudbredelsen mindskes året rundt – ændringen er størst i september med et gennemsnitligt tab på 13 pct. pr. årti siden 1979. Havisdækket bliver samtidig markant tyndere; den ældste og tykkeste is er reduceret med omkring 90 pct. Det reducerede havisdække bidrager til yderligere opvarmning i Arktis og kan påvirke vejret på mellembreddegrader, herunder Danmark. Snedækket på land er tilsvarende reduceret; det snedækkede areal i juni er faldet med ca. 13 pct. pr. årti i gennemsnit fra 1967 til 2018. Afsmeltningen fra Grønlands Indlandsis stiger med tiltagende fart, hvilket forventes at fortsætte fremover. Med et højt udledningsscenario vil Indlandsisen bidrage med 15 cm havniveaustigning frem mod år 2100; stigningen vil omtrent halveres, hvis den globale opvarmning begrænses til ca. 2 grader.

Både AMAP og IPCC fremhæver, at klimaændringerne i Arktis giver forøget risiko for naturbrande, algeopblomstring og potentielle forstyrrelser gennem fødekæderne, inklusive påvirkninger af fiskebestande og havpattedyr.

Siden udgivelsen af IPCC's seneste rapport har danske klimaforskere medvirket til flere betydningsfulde studier af klimaændringer i Arktis. Et detaljeret studie af ændringerne i Grønlands Indlandsis konkluderede i december 2019, at afsmeltningen frem til i dag har fulgt det højeste udledningsscenario blandt IPCC's tidligere fremskrivninger. I juli 2020 konkluderede et andet studie, at klimamodeller underestimerer den nuværende opvarmning i Arktis, og at opvarmningen de sidste 40 år er sket i et tempo, der kun tidligere er forekommet under sjældne perioder med brat opvarmning under sidste istid.

I Grønland har Naalakkersuisut en meget ambitiøs sektorplan for energi- og vandforsyning. Grønlands offentlige energiforsyning skal moderniseres, og målet er, at den i videst muligt omfang skal være baseret på vedvarende energikilder i 2030. Grønland har enorme vandkraftpotentialer, der er særligt egnet til forsyning af energiintensive industriforetagender. Energi fra vandkraft vil bl.a. kunne udnyttes til produktion af syntetiske brændsler og forsyning af datacentre. Derfor er det en central målsætning i Naalakkersuisuts sektorplan, at Grønlands mange vandkraftpotentialer skal markedsføres over for virksomheder og interessenter i hele verden med henblik på at tiltrække energiintensiv industri. Disse potentialer har spillet ind i flere projektforslag i Arktisk Råds arbejdsgrupper, som har fokus på vedvarende energi og bæredygtig udvikling.

Danske, grønlandske og færøske forskningsinstitutioner spiller fortsat en stor rolle i opbygning af viden om arktiske klimaændringer og deltager aktivt i internationale arktiske klimarelaterede forsknings-, vurderings- og udredningsarbejder.

På forskningsreserven 2020 blev der afsat bevilling til Nationalt Center for Klimaforskning (NCKF) forankret ved DMI, som bl.a. inkluderer forskningsprojekter til forbedrede satellitmålinger og modellering af oceanet og havisen i Arktis, og nye avancerede klimamodelberegninger af klimaet og Grønlands Indlandsis. Vidensopbygningen understøttes af DMI's lange meteorologiske dataserier, som indsamles via DMI's observationsnetværk i Grønland og ved DMI's vinterhavisobservatorium i Qaanaaq. I juni 2020 frisatte DMI sine meteorologiske observationsdata for Grønland, som nu er gratis og lettilgængelige for alle, så data kan understøtte grøn omstilling, innovation og vækst i Grønland. Klimadata og prognosedata for Grønland følger i henholdsvis 2021 og 2022. Derudover understøtter DMI videnopbygningen om arktiske klimaændringer ved at udvikle og analysere klimatidsserier baseret på satellitmålinger. Observationerne bruges til langsigtede undersøgelser af klimaforandringernes effekter i og omkring Grønland og ved Færøerne. DMI deltager desuden i den største arktiske forskningsekspedition nogensinde, MOSAiC (Multidisciplinary drifting Observation for the Study of Arctic Climate), med deltagelse af over 300 forskere fra 20 lande. I MOSAiC forsker DMI i satellitmålinger af havis og sne, og hvordan man gør disse målinger mere præcise, til gavn for både vejprognoser og viden om klimaforandringer. Tilmed monitorerer DMI det arktiske ozonlag i forbindelse med de danske forpligtelser under Montreal-protokollen om ozonnedbrydende stoffer, og i regi af NCKF forskes i sammenhængen mellem ozonlag og klimaforandringer.

På forskningsreserven blev der i 2020 afsat bevilling til PROMICE (Program for Monitoring of the Greenland Ice Sheet) forankret ved GEUS. PROMICE overvåger afsmeltningen langs randen af Grønlands Indlandsis ved hjælp af målestationer på isen og satellitobservationer. GEUS forventes i 2021 at overtage og videreføre det amerikanske Greenland Climate Network (GC-Net) og drive dette sammen med PROMICE. GC-Net er et netværk af målestationer på den indre del af Indlandsisen, som blev etableret for ca. 30 år siden som led i NASA/NSF's klimaforskningsprogram. I samspil mellem GC-Net og PROMICE er det muligt at måle, hvor meget sne der falder på Indlandsisens midte til at balancere tabet fra afsmeltning og isbjerge, og dermed opstille en samlet massebalance for den grønlandske Indlandsis. GEUS' overtagelse af GC-Net vil sikre, at der fortsat tilvejebringes data og

viden, så planlægning og indsats i forhold til klimaforandringer og klimatilpasning kan foretages på det bedst mulige grundlag. Overvågningen af Grønlands Indlandsis bidrager til FN's klimapanel (IPCC) og Arktisk Råds vurderinger af klimaforandringerne i Arktis.

Kongeriget bidrager derudover fortsat aktivt til Arktisk Råds ekspertgruppe om metan- og sodreducerende tiltag, der er videreført under det islandske formandskab for Arktisk Råd. Ekspertgruppen udgiver hvert andet år en statusrapport med tilhørende opfordringer til reducerende tiltag. Den seneste rapport udkom i maj 2019.

3.5 Miljø- og klimastøtte til Arktis (den tidligere DANCEA-ordning)

Miljø- og Fødevarerministeriet (Miljøstyrelsen) administrerer en særbevilling til monitorering af miljø og naturforhold i Kongerigets del af Arktis. Tilsvarende administrerer Klima-, Energi- og Forsyningsministeriet en særbevilling til monitorering af klimaforhold i Kongerigets del af Arktis. Støtteordningerne er et bærende og samlende element for Kongerigets internationale arktiske klima-, miljø- og naturbeskyttelsessamarbejde i Arktisk Råd. Miljøstøtte til Arktis understøtter dels Kongerigets indsats under det arktiske monitoringsprogram, AMAP vedr. global forurening af svært nedbrydelige organiske miljøgifte (POP'er), tungmetaller, plast og mikroplast, radioaktivitet, sod, m.m., dels Kongerigets indsats under Circumpolar Biodiversity Monitoring Programme (CBMP) – begge i regi af Arktisk Råd. Der gives støtte til formidling af nye målinger og ny viden om klimaændringerne i Arktis gennem hjemmesiden »Polarportalen«. De to ministerier finansierer i fælleskab et større langsigtet tværfagligt og tværinstitutionelt overvågningsprogram 'Greenland Ecosystem Monitoring' (GEM) af klimaændringernes påvirkning af økosystemer i udvalgte afgrænsede lokaliteter i Grønland. Endelig finansierer Miljøstøtte til Arktis også en stor del af Kongerigets videnopbygning om miljø- og naturforhold i den arktiske del af Kongeriget til brug for Danmark, Grønland og Færøerne samt bidrag til rigsfælleskabets globale og regionale miljøarbejde.

3.6 Miljø og natur

Beskyttelsen af den arktiske natur skal ses i sammenhæng med den traditionelle udnyttelse af naturressourcer i Arktis, herunder fiskeriressourcer og havpattedyr. Det gælder også for Grønland og Færøerne, som har kompetencen for deres respektive natur- og miljøforvaltning under hensyn til de forpligtelser, der følger af internationale aftaler, som er bindende for Kongeriget.

i) Miljøsamarbejdet i Arktisk Råd

Gennem arbejdet i AMAP-arbejdsgruppen under Arktisk Råd bidrager Kongeriget med viden om miljø- og klimaændringer i Grønland og Færøerne, herunder global forurening af svært nedbrydelige organiske miljøgifte (POP'er), tungmetaller, plast og mikroplast, radioaktivitet og sod. Niveauer og effekter af POP'er og tungmetaller overvåges i befolkningen og i de marine dyr, hvor ny viden bl.a. bidrager til forståelse af stoffernes sundhedspåvirkning af især gravide og børn. Desuden måles niveauer af den globale forurening i luften, som indgår i globale transportmodeller. Data bidrager til en styrket regulering af bl.a. Minamatakonventionen om udfasning af menneskeskabt kviksølv og Stockholmkonventionen, som omhandler udfasning af både gamle og nye POP-forbindelser.

I samarbejde med Canada leder Kongeriget det arktiske arbejde om nye videnskabelige rapporter om henholdsvis den arktiske befolknings sundhed i forhold til forurening af den marine kost samt forureningen i Arktis med kviksølv. Kongeriget leder også et arbejde om klimaændringer relateret til svært nedbrydelige stoffer i Arktis. Desuden udarbejdes en opdateret videnskabelig rapport om sodforureningen i Arktis. Endelig deltager Kongeriget i udarbejdelsen af monitoringsguidelines og et monitoringsprogram for plast og mikroplast i Arktis. Samarbejdet om beskyttelse af havmiljøet er centreret i arbejdsgruppen PAME. I regi af PAME er der udarbejdet en vejledning til implementering af en økosystembaseret tilgang til forvaltning af arktiske marine økosystemer. Der har været afholdt flere workshops og konferencer, der har bidraget til at sætte fokus på, hvordan implementering af økosystembaseret forvaltning i Arktis kan ske. En prioritet for det islandske formandskab er marint affald, og PAME har igangsat udarbejdelsen af en regional handlingsplan om marint affald i Arktis, som suppleres af monitoringsprogrammet, med fokus på marint affald transporteret fra andre regioner ind i Arktis og på den lokale forurening af marint affald. Kongeriget er co-lead på at udarbejde den regionale handlingsplan om marint affald.

ii) Biodiversitetssamarbejdet i Arktisk Råd

Biodiversitetssamarbejdet i Arktisk Råd er samlet i biodiversitetsarbejdsgruppen, CAFF. Grønland er delegationsleder på vegne af Kongeriget Danmark. I 2023-2025 vil Kongeriget skulle varetage formandskabet for denne arbejdsgruppe.

Arbejdet i CAFF leverer input til Kongerigets arbejde i globale fora for naturbeskyttelse. Kongeriget har fokus på opfølgning og implementering af rapporten »Actions for Arctic Biodiversity 2013-2021: Implementing the recommendations of the Arctic Biodiversity Assessment (ABA)«. Ligeledes leder Kongeriget fortsat CAFF's Circumpolar Biodiversity Monitoring Programme (CBMP) sammen med USA. I 2019 udgav CAFF/CBMP ligeledes en monitoringsplan for kystzonen i Arktis. Grønland var i 2019 vært for en workshop med deltagelse af eksperter og forvaltere fra de arktiske lande og oprindelige folks organisationer, som havde til formål at diskutere fokusområder for den fremtidige overvågning og afrapportering for den marine biodiversitet og de tilhørende økosystemer. Kongeriget indgår endvidere i tiltag om inddragelse af unge i naturspørgsmål, indsats mod invasive arter samt at tænke biodiversitets-spørgsmål ind i industriaktiviteter.

iii) Beskyttelse af miljø og havmiljø

Kongeriget er omfattet af Biodiversitetskonventionen (CBD) og arbejdet i Arktisk Råd med monitorering af biodiversiteten understøtter arbejdet under CBD. Parterne til konventionen skal vedtage nye globale naturmål og rammen for arbejdet (post 2020-rammen) på den 15. partskonference (COP15) i Kina forventeligt i efteråret 2021 afhængigt af COVID-19-situationen. I den forbindelse arbejder Kongeriget for, at fremtidige mål styrker implementering af konventionens vision for 2050 og FN's verdensmål, og at målene er realistiske at nå. Desuden skal nye mål bygge på bredt anerkendt viden, f.eks. rapporter fra FN's naturpanel IPBES (Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services) og særrapporten fra IPCC om hav og is i et forandret klima, der understregede vigtigheden af, at havmiljøet inddrages i klimadiskussionerne.

I regi af CBD arbejder Kongeriget for fuld og effektiv inddragelse af oprindelige folk og lokalsamfund herunder deres videnssystemer, samt at dette skal ske i overensstemmelse med oprindelige folks frivillige, informerede og forudgående samtykke. I regi af CBD pågår ligeledes arbejdet med identifikationen af »økologisk eller biologisk signifikante havområder«. CBD og OSPAR afholdt en workshop i september 2019 for at beskrive områder, der opfylder kriterierne for økologisk eller biologisk vigtige havområder Nordøstatlantens. Kongeriget deltager i arbejdet med at udarbejde OSPAR's kommende strategi for Nordøstatlantens og en statusrapport for havmiljøets tilstand, der også vil dække den østlige del af farvandet omkring Grønland.

Kongeriget indgår endvidere i FN's arbejde med en juridisk bindende tillægsaftale til Havretskonventionen om beskyttelse og bæredygtig udnyttelse af marin biodiversitet uden for national jurisdiktion BBNJ (Biodiversity Beyond National Jurisdiction). Arbejdet med tillægskonventionen er særligt begrundet i, at der har vist sig et behov for at implementere og operationalisere Havretskonventionens bestemmelser ift. biodiversitet i områder uden for national jurisdiktion. Første session af FN-forhandlingerne blev afholdt i september 2018, andet møde i foråret 2019 og tredje møde i august 2019. På grund af COVID-19 blev den fjerde session udskudt til primo 2021, idet en endelig dato endnu ikke er fastlagt. En fremtidig tillægskonvention forventes at indeholde elementer i forhold til områdebaserede forvaltningsredskaber, herunder beskyttede områder, miljøkonsekvensvurderinger, kapacitetsopbygning og overførsel af marineteknologi samt marine genetiske ressourcer (f.eks. enzymer, mikrober og små organismer), inklusiv spørgsmål om deling af goder herfra. Kongeriget har væsentlige interesser i, at der fastsættes regler om langsigtet beskyttelse samt bæredygtig udnyttelse af biodiversitet og relaterede økosystemer. Samtidig har Kongeriget særlige interesser i at sikre nationale interesser om erhvervsmæssig brug af havene og muligheden for energi- og råstofindvinding i relation til kontinentalsoklerne omkring Færøerne og Grønland. Endelig har Kongeriget Danmark en væsentlig interesse i, at der i BBNJ-aftalen tages højde for kyststaters (»adjacent coastal states«) særlige rettigheder og interesser, at oprindelige folk og lokalsamfund samt deres viden inddrages, og at BBNJ-aftalen ikke underminerer eksisterende relevante organisationer eller sektorbaserede organisationers mandater.

3.7 Kontinentalsokkelprojektet

Under henvisning til FN's havretskonvention fra 1982 har Kongeriget Danmark i perioden fra 2009 til 2014 indleveret dokumentation (delsubmissioner) til FN's Kommission for Kontinentalsoklens grænser (CLCS) om en udvidelse af kontinentalsoklen i fem områder. De fem områder fordeler sig med to ved Færøerne og tre ved Grønland, og de bliver behandlet enkeltvis af CLCS. Kontinentalsokkelprojektet har haft til opgave at identificere de områder, hvor krav om retten til nye havbundsområder kan fremsættes. Projektet blev igangsat i 2002 i et samarbejde mellem Danmark, Færøerne og Grønland. Efter indlevering af den sidste delsubmission i 2014, der omfatter området med Nordpolen, har opgaven været et løbende beredskab til de konsultationer, der kommer, når CLCS vil behandle de enkelte delsubmissioner. Når konsultationerne med CLCS er afsluttet, vil CLCS fremkomme med sine anbefalinger vedr. den ydre grænse for de respektive landes adkomst til kontinentalsoklen.

CLCS gav i 2014 sin anbefaling vedr. delsubmissionen nord for Færøerne. Kongerigets kontinentalsokkel overlapper i dette område med sokler fra hhv. Norge og Island. Efter forhandlinger undertegnede parterne i Stockholm den 30. oktober 2019 delingsaftaler vedrørende området. Det er vanskeligt at forudsige, hvornår behandlingen i CLCS af de resterende delsubmissioner vil være tilendebragt. Det vurderes, at området i Det Arktiske Ocean, hvor der er overlappende krav fra både Kongeriget, Canada, Norge og Rusland, vil blive det sidste af Kongerigets områder, der får en anbefaling fra CLCS.

Såfremt der efter CLCS' anbefalinger stadig eksisterer overlappende krav til nabolande, vil den endelige afgrænsning være genstand for politiske forhandlinger mellem disse lande. Kongeriget Danmark lægger – helt i tråd med Ilulissat-erklæringen – stor vægt på dialog og direkte forhandlinger mellem samtlige relevante stater, herunder Rusland, både i forhold til tekniske geofaglige spørgsmål samt i forhold til spørgsmål vedr. afgrænsning af overlappende sokkelkrav. Norge er således vært for en geofaglig workshop i 2020, den såkaldte Arctic Ocean Workshop, hvor en række af disse spørgsmål bliver drøftet mellem de fem kyststater i Det Arktiske Ocean.

3.8 Grænsedragning mellem Grønland og Canada

For at skabe yderligere fremgang i spørgsmål om grænsedragning mv. i farvandene mellem Canada og Grønland etablerede Udenrigsministeriet sammen med Naalakkersuisut og Canadas regering i forbindelse med fejringen af 10-året for Ilulissat-erklæringen en fælles arbejdsgruppe. Arbejdsgruppen vil komme med anbefalinger til at løse udestående grænsespørgsmål mellem landene. Dette inkluderer bl.a. suveræniteten over Hans Ø/Tartupaluk og den maritime grænsedragning i Lincoln Sea. Arbejdsgruppen har afholdt en række møder, herunder i St. Petersborg, Ottawa og København, og arbejdet skrider planmæssigt frem. Etableringen af arbejdsgruppen er ligeledes et eksempel på villighed til at finde løsninger på overlappende territoriale krav i Ilulissat-erklæringens ånd.

3.9 Søfart og sejladsikkerhed

Havisens afsmeltning åbner for nye og kortere sejlruiter og en potentielt øget skibstrafik i Arktis, men arktisk sejlads vil fortsat komme til at foregå under krævende forhold. Derfor arbejdes der for et højt niveau af sikkerhed og miljøbeskyttelse. I FN's Internationale Søfartsorganisation (IMO) arbejdes der med et forbud mod at anvende tungt brændstof (Heavy Fuel Oil, HFO) i Arktis. I 2017 blev der igangsat en proces, der skal reducere risikoen ved brug og transport af tungt brændstof i Arktis. På den baggrund er to konkrete tiltag kvalificeret og analyseret: 1) et egentligt forbud mod brug og transport af tungt brændstof som skibsbrændstof i Arktis, og 2) retningslinjer for at forebygge oliespild som følge af brug og transport af tungt brændstof som skibsbrændstof i Arktis. Det blev desuden besluttet at gennemføre en analyse, der specielt skal kortlægge konsekvenserne for arktiske samfund af et forbud mod brug og transport af tungt brændstof som skibsbrændstof i Arktis. Brug og transport af tung olie er allerede forbudt i Antarktis. Et forbud forventes vedtaget af IMO's Miljøkomite i 2021. Naalakkersuisut og Danmark støtter et forbud mod HFO i Arktis.

Den 1. januar 2017 trådte den såkaldte Polarkode i kraft, som vedtaget i IMO under FN. Den er gradvist implementeret frem mod 2020. Dette vil skærpe sikkerheden ved arktisk

sejlads, fordi skibe, der ønsker at sejle i polarfarvande, klarlægges og certificeres til at kunne efterleve de krav, som Polarkoden indeholder. I maj 2019 vedtog IMO's miljøkomité en international resolution vedr. øget samarbejde mellem skibsfart og havne for at reducere emissioner fra skibe. Resolutionen sigter mod et øget frivilligt klimasamarbejde imellem havne og skibsfarten i Arktis om at nedbringe drivhusgasserne fra skibe.

Grønland deltager i forummet Arctic Offshore Regulators Forum (AORF), hvor man bl.a. bidrager til og deltager i The Arctic 2019-project, der har til formål at klarlægge standarder og retningslinjer i forbindelse med offshore olie- og gasaktiviteter i de arktiske lande.

DMI driver en vejrtjeneste i Grønland og står for at varsle farligt vejr og udarbejde vejrudsigter og farvandsudsigter for hele Grønland og det omliggende hav. DMI flytter efter planen vejrtjenesten fra Kangerlussuaq til Arktisk Kommando i Nuuk i november 2020 for at styrke beredskabsarbejdet i Grønland. DMI har stort fokus på at styrke den operationelle overvågning og modellering af havisen i Det Arktiske Ocean med henblik på at understøtte sikker sejlads. Grundlaget for varslingen bliver stadig bedre, bl.a. gennem udvikling af finmaskede vejrmodeller for vindforholdene i de grønlandske fjorde. DMI varetager tillige overordnet kortlægning af havisen omkring Grønland og indenskærs iskortlægning omkring Kap Farvel. Det har væsentlig betydning for sejladsikkerheden. DMI arbejder på at sikre højere kvalitet og regularitet i den satellitdatabaserede iskortlægning, udvikle detektering af isbjerger ved hjælp af machine learning og lave prognoser for isens udvikling, som på sigt kan bidrage til en potentiel udvidelse af istjenesten. DMI deltager aktivt i EU's jordobservationsprogram, Copernicus, som understøtter brugen af satellitdata og modeller i Det Arktiske Ocean. I 2019 omfatter nye initiativer i Copernicus bl.a. højtopløst modellering af havisen ved Kap Farvel.

Endelig er pålidelige søkort en væsentlig forudsætning for søfart og sejladsikkerhed i grønlandsk farvand. Geodatastyrelsen samarbejder med Grønlands Selvstyre om en modernisering og opdatering af de grønlandske søkort og har endvidere fokus på at sikre en bedre udnyttelse af indsamlede dybde data til både navigation og andre formål.

3.10 Kortlægning samt digital infrastruktur for arktiske geografiske data

Data og korttjenester samt tilhørende digital infrastruktur har stor betydning for et samfunds udvikling og udgør et betydningsfuldt bidrag til den grundlæggende indsats for digitalisering og udvikling af Arktis. Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering (SDFE) er i gang med en ny kortlægning af Grønland i det åbne land. Kortlægningen vil bl.a. understøtte digitalisering af det grønlandske samfund, bedre forvaltning og forbedret navigation i terrænet samt Forsvarets opgaver ifm. suverænitetshævdelse. SDFE har i samarbejde med Finland, Island, Sverige, Norge, Canada, Rusland og USA's kortlægningsmyndigheder udviklet en digital infrastruktur for geografiske data med fokus på at understøtte udbredelsen og genanvendelsen af data fra den viden om Arktis, der er opbygget i Arktisk Råds arbejdsgrupper. Samarbejdet udmøntes bl.a. i Arctic SDI Geoportal, der giver adgang til arktiske reference- og baggrundskort og tematiske data, herunder en digital arktisk højdemodel.

SDFE varetager ansvaret for driften af GNET (Grønlands GNSS (Global Navigation Satellit System) net). GNET består af 59 målestationer, som sikrer pålidelige geodata bl.a. til

brug for en effektiv klimaovervågning, herunder af Indlandsisens masse og suverænitethåndhævelse.

3.11 Forskning

Forskning udgør en væsentlig del af fundamentet for arktisk samarbejde og skaber grundlaget for vigtige politiske beslutninger om bæredygtig udvikling og miljø i Arktis. Naalakkersuisut arbejder med en ny forskningsstrategi med henblik på lancering ultimo 2020.

Som opfølgning på aftalen om fordeling af forskningsreserven for 2020 har uddannelses- og forskningsministeren i august 2020 tilvejebragt et teknisk beslutningsgrundlag mhp. ny forskningsskibskapacitet til erstatning for DTU's nuværende arktiske forskningsskib DANA IV fra 1983.

i) Forskningsaftalen

De otte arktiske stater samt Grønland og Færøerne underskrev i maj 2017 en juridisk bindende aftale om styrket forskningssamarbejde i og om Arktis. Kongeriget er depositar for aftalen, der trådte i kraft den 23. maj 2018 i forbindelse med 10-året for Ilulissat-erklæringen. Aftalen skal understøtte samarbejde og friere bevægelighed for forskere, forskningsudstyr m.m. på tværs af den arktiske region, idet forskning udgør en væsentlig del af fundamentet for arktisk samarbejde. Aftalen lægger op til øget samarbejde med ikke-arktiske stater, som har væsentlige arktiske forskningsaktiviteter. Aftalens parter har evalueret aftalen ved møder i både 2019 og 2020, hvor der fortsat har været opbakning til arbejdet med at implementere aftalen på de nationale niveauer. Grundet COVID-19 blev formatet for mødet i 2020 nedjusteret, men det forventes, at drøftelserne genoptages, så snart der er mulighed for at opnå stabile rammer.

ii) International arktisk hub

Den internationale arktiske hub (IAH) finansieres i et fællesskab mellem Danmark og Grønland, og der er fra dansk side afsat 3 mio. kr. i 2019-2022 og 750.000 kroner fra Naalakkersuisut. Danmark og Grønland har i 2020 fortsat arbejdet med at implementere en fælles vision for IAH. Der er i denne forbindelse blevet nedsat en bestyrelse bestående af i alt otte medlemmer fra henholdsvis Danmark og Grønland. Formandskabet varetages af Danmark i perioden 2020-2022. Bestyrelsen for IAH arbejder på at få bemandet et sekretariat, som forventes etableret ultimo 2020.

iii) Forum for Arktisk Forskning

Forum for Arktisk Forskning (FAF) har siden dets etablering i 2014 fungeret som et centralt organ for arktisk forskningssamarbejde med deltagelse af repræsentanter fra alle de centrale forskningsinstitutioner i Danmark, Færøerne og Grønland. Der er fortsat stor opbakning til FAFs arbejde. Som følge af den fortsatte store opbakning til FAF's arbejde, er fo-

rummets mandat forlænget til udgangen af 2022. Det seneste år har FAF bl.a. deltaget i møder med uddannelses- og forskningsministeren samt udenrigsministeren, i sidstnævnte tilfælde med fokus på FAF's indspil til Kongerigets Arktiske Strategi. Derudover har FAF haft et fortsat fokus på udfordringer og muligheder for finansiering af den arktiske forskning og i denne forbindelse forberedt en dialog med dele af forskningsrådssystemet.

iv) UArctic

Arktisk Universitet (UArctic) er et internationalt samarbejde mellem universiteter m.fl. i den arktiske region, der støttes med 3 mio. kr. over finansloven. Bevillingen går dels til drift af UArctic, til UArctics mobilitetsprogram for studerende, forskere og undervisere, North2North, dels til konkrete projekter, som udvælges efter åbent opslag for rigsfællesskabets medlemmer i UArctic. Ved uddelingen i 2020 modtog UArctic et reduceret antal ansøgninger, som muligvis skyldes situationen med COVID-19. På denne baggrund forlængede UArctic ansøgningsfristen og forventer i lighed med tidligere år at bevilge midler til tre nye projekter i efteråret 2020.

v) Europæisk samarbejde om arktisk forskning

Uddannelses- og Forskningsministeriet er indgået i et fælles-europæisk samarbejde om arktisk forskning. Projektet blev igangsat i juli 2020 og er et større konsortium for arktisk ekspertise og infrastruktur og involverer både danske og grønlandske forskningsinstitutioner. Formålet er bl.a. at komme med anbefalinger til Kommissionen om EU's arktiske indsatser og forskningsprioriteringer.

vi) Partnerskab for Rum i Arktis

Uddannelses- og Forskningsministeriet har taget initiativ til, at der på tværs af faglige temaer inden for rumfart er etableret en række nationale rumpartnerskaber, hvor offentlige og private aktører samarbejder om forskning, innovation, uddannelse og andre mulige fælles projekter. Partnerskab for Rum i Arktis samler – og er åbent for – alle vidensinstitutioner, virksomheder, myndigheder, interesseorganisationer, tænketanke og andre aktører i rigsfællesskabet, der arbejder i krydsfeltet mellem Arktis og rumbaserede løsninger. Partnerskabet har som grundlag for det videre arbejde bl.a. kortlagt brugere og deres anvendelse af rumbaserede systemer i Arktis, herunder identificeret netværk, værdiskabelse, barrierer og potentialer ved anvendelse af rumsystemer i Arktis.

Hermed slutter redegørelsen.